

KKSV-2023-1

KKSV-2023-1

M.A. Yogashastra

हिवाळी (Winter) Examination November - 2023

Fundamentals of Indian Philosophy-I (Paper - May-I-01)

[Total Marks: 80

- प्र. 1. अ) सांख्यदर्शनातील पुरुष विचार लिहा. (८)
- A) Explain the concept of 'Purusha' according to Samkhya Philosophy. (8)
- ब) वेदांतदर्शनानुसार 'अविद्या' संकल्पना स्पष्ट करा. (८)
- B) Explain the concept of 'Ignorance' (Avidya) according to 'Vedanta Philosophy'. (8)
- प्र. 2. अ) सांख्यदर्शनानुसार 'जगत' विशद करा. (८)
- A) Explain the concept of 'Jagat' according to 'Samkhya Philosophy'. (8)
- ब) चार्वाकानुसार 'जगत' स्पष्ट करा. (८)
- B). Explain 'Jagat' concept according to charvaka. (8)
- प्र. 3. अ) जैनदर्शनानुसार 'जीव' संकल्पना स्पष्ट करा. (८)
- A) Describe 'Jiva' concept according to Jainism. (8)
- ब) बौद्धदर्शनानुसार 'अविद्या' वर्णन करा. (८)
- B) Explain 'Ignorance' (Avidya) concept according to Baudha Darshan (8)

प्र. 4. टिपा लिहा. (Write short notes.)

16

अ) जैनांचा अनिश्चरवाद

A) Atheism according to Jainism

ब) बौद्धदर्शनानुसार 'जगत'

B) 'Jagat' as per Baudh Darshan

क) न्यायदर्शनानुसार ईश्वर

C) 'Ishwar' according to Nyaya Darshan

ड) वैशेषिकानुसार जीव स्वरूप

D) Jiva according to Vaisheshik Darshan

प्र. 5. अ) सांख्यदर्शनानुसार अनुमान प्रमाण स्पष्ट करा.

(८)

A) Explain concept of Inference (Anuman Pramana) according to Samkhya Philosophy.

(8)

ब) भारतीय तत्त्वज्ञानानुसार योगज प्रत्यक्ष याचे वर्णन करा.

(८)

B) Explain 'Yogaj Pratyaksha' according to Indian Philosophy.

(8)

प्र. 6. अ) सांख्यदर्शनानुसार पंचावयवी वाक्य उदाहरणासहित स्पष्ट करा.

(८)

A) Explain the 'Five commandments' (Panchvayi Vakya) of Samkhya Philosophy.

(8)

ब) पूर्वमीमांसेनुसार अनुपलब्धी प्रमाण स्पष्ट करा.

(८)

B) According to Purvamimansa explain 'Anupalabdhi Praman'

(8)

प्र. 7. अ) प्रमाणवाद या विषयावर सविस्तरपणे चर्चा करा.

(८)

A) Discuss about the concept of 'Pramana'.

(8)

ब) योगदर्शनातील प्रमाणे याविषयाचे वर्णन करा.

(८)

B) According to Yogdarshan discuss about Praman Concept.

(8)

प्र. 8. टिपा लिहा. (Write short notes.)

16

अ) प्रमेचे स्वरूप

A) Concept of Prama

ब) अर्थापत्ती प्रमाण

B) Arthapatti Pramana

क) चार्वाकांच्यामते प्रमाण

C) According to Charvaka concept of 'Pramana'

ड) अद्वैतानुसार अनुपलब्धी प्रमाण

D) Anupalabdhi Praman according to Adwait Vedanta.

KKSV-2023-1

KKSV-2023-1

M.A. Yogashashtra (First Semester)

Examination November - 2023

Research Methodology

संशोधन पद्धति (Paper - III)

Time: 3 hrs.]

[Total Marks: 80

Note :

सूचना :

1. Answer any five questions. कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
2. All question carry equal marks. सर्व प्रश्नांना समान अंक $16 \times 5 = 80$ Marks

Q.1. Write the meaning and different definitions of the word Research.

प्र. 1 संशोधन शब्दाचा अर्थ सांगून त्याच्या विविध व्याख्या लिहा.

Q.2. Write about the Methods of research.

प्र. 2 संशोधनाच्या पद्धती लिहा.

Q.3. Answer in brief. संक्षिप्त उत्तरे लिहा.

A) Write in detail about the important sources in data collection.
सामग्री संकलनात महत्त्वपूर्ण स्रोतांचा तपशील लिहा.

B) Write an essay on hypothesis.
गृहीतक या विषयावर निबंध लिहा.

Q.4. Explain with examples the importance of statistics in experimental research.

प्र. 4 प्रायोगिक संशोधनात सांख्यिकीय शास्त्राचे महत्त्व उदाहरणासहित स्पष्ट करा.

Q.5. Write short notes. टीपा लिहा.

A) Bibliography - संदर्भग्रंथसूची

B) Necessity of Research - संशोधनाची आवश्यकता

Q.6. Explain with examples the important factors in research from the point of statistics.

प्र. 6 संशोधनात सांख्यिकीय दृष्टीने प्रमुख घटके सोदाहरण विशद करा.

Q.7. Explain the important characteristics of good researcher.

प्र. 7 उत्तम संशोधकाची लक्षणे स्पष्ट करा

Q.8. Write in detail about the important Yoga institutions in India and also give information about the important Yoga research journals.

प्र. 8 भारतातील प्रमुख योग संशोधन संस्थांबद्दल आणि योग क्षेत्रातील प्रमुख शोध पत्रिकां बद्दल सविस्तर लिहा.

KKSV-2023-1

KKSV-2023-1

एम.ए. योगशास्त्र (प्रथम सत्र)

Examination November - 2023

योग संप्रदाय (प्रश्नपत्र - 4)

Time: 3 hrs.]

[Total Marks: 80

कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

Solve any five question.

- प्र. 1 श्रीमद् भगवद्गीतेच्या सहाव्या अध्यायात वर्णिलेल्या “योगारूढ” 16
साधकाचे वर्णन करा.
Describe the state of Yogarudh Sadhaka as depicted in the sixth chapter of Shrimad Bhagvad Geeta.
- प्र. 2 आसुरी सम्पद असलेल्या व्यक्तीचे वर्णन भगवद्गीतेच्या सोळाव्या 16
अध्यायाच्या आधारे करा.
Describe the person having demonic qualities as per sixteenth chapter of Bhagvad Geeta.
- प्र. 3 श्लोक स्पष्ट करा. 16
Explain the Shlokas.
- 1) समकाय शीरोग्रीवं धारयन्नचलं स्थिरः
संप्रेक्ष्य नासिकामं एवं दिशश्चानवलोकयन्॥६-१३॥
 - 2) अनाश्रितः कर्मफलं कार्यं कर्म करोति यः।
स संन्यासी च योगी च न निराग्निर्न चाक्रियः॥६-१॥
 - 3) युक्ताहार विहारस्य युक्त चेवटस्य कर्मसु।
युक्तस्वप्नावबोधस्य योगो भवति दुःखः॥६-१७॥
 - 4) जितात्मनः प्रशान्तस्य परमात्मा समाहितः।
शीतोष्णसुखदःखेषु तथा मानापमानयोः॥६-७॥

- प्र. 4 टिप लिहा. 16
Write short notes.
- 1) श्री भगवद्गीतेनुसार मनाची चंचलता व त्याच्या निग्रहाचे उपाय.
 - 1) The fickleness of mind and ways to control it according to Shri Bhagvadgeeta.
 - 2) योगभ्रष्ट साधक.
 - 2) Sadhak who has fallen from the path of Yoga.
- प्र. 5 योग तत्वोपनिषदानुसार प्राणायामाचे विधी व लाभ यांचे विवेचन करा. 16
Discuss the procedure of Pranayama and the benefits of the same according to Yogatattvopanishad.
- प्र. 6 अमृतनाद उपनिषदानुसार पंचप्राण, त्यांची स्थाने व वर्ण लिहा. 16
Write Panchaprana, their places and colours according to Amrutnadopanishada.
- प्र. 7 तेजोबिंदु उपनिषदानुसार जीवनमुक्ताचे वर्णन करा. 16
Describe the person who is liberated when alive (Jivanmukta) according to Tejobindu Upanishada.
- प्र. 8 टीपा लिहा. 16
Write short notes.
- 1) तेजोबिंदु उपनिषदानुसार मुक्ति.
 - 1) Liberation as per Tejobindu Upanishada.
 - 2) योगतत्वोपनिषदानुसार सगुण ध्यान.
 - 2) Saguna Dhyana as per Yogatattvopanishada.

KKSV-2023-1

KKSV-2023-1

एम.ए. योगशास्त्र (प्रथम सत्र)

Examination November - 2023

योगाभ्यासाने तणाव नियंत्रण (प्रश्नपत्र - 3)

Stress Management by Yoga

Time: 3 hrs.]

[Total Marks: 80

- कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
Solve any five question.
- प्र. 1 तणाव म्हणजे काय? तणाव नियंत्रणात विविध योगिक प्रक्रियांनी भूमिका स्पष्ट करा. 16
What is stress? Explain the role of different Yogic practices in stress management.
- प्र. 2 टिपा लिहा. 16
- 1) सकारात्मक तणाव
Positive Stress
 - 2) तणावाची लक्षणे
Stress Symptoms
 - 3) तणावात ग्रंथींची भूमिका
Role of Glands in Stress
 - 4) तणाव आणि मनोदुर्बलता
Stress and Depression
- प्र. 3 “तणाव-व्यसनाधीनता” यांचा परस्पर संबंध स्पष्ट करा. 16
"Stress-Addiction" define relation of each other.
- प्र. 4 प्रेक्षाध्यान पद्धतीचे टप्पे, स्वरूप आणि लाभांचा खुलासा करा. 16
Explain the steps, nature and benefits of Preksha meditation.

- प्र. 5 टिपा लिहा. 16
Write short notes.
- 1) पातंजल ध्यान.
Patanjal Meditation
 - 2) विपश्यना ध्यान.
Vipassana Meditation.
- प्र. 6 वैदिक प्रार्थनेचे स्वरूप स्पष्ट करून सामुहिक प्रार्थनेचे महत्व स्पष्ट करा. 16
Explain Vedic Prayer and also explain importance of group prayer.
- प्र. 7 टिपा लिहा. 16
Writes Notes.
- 1) प्रार्थना व ईश्वर
Prayer and God
 - 2) बौद्ध प्रार्थना
Buddhist Prayer
 - 3) इस्लामिक प्रार्थना
Islamic Prayer
 - 4) जैन धर्मातील प्रार्थना
Prayer in Jainism
- प्र. 8 तुलना करा. 16
Compare with.
- 1) हिंदु धर्मातील प्रार्थना आणि ख्रिश्चन धर्मातील प्रार्थना
Prayer in Hindu religion and Prayer in Christian Religion
 - 2) सामुहिक प्रार्थना आणि वैयक्तिक प्रार्थना
Jain Prayer and Individual Prayer